

Persze — bár a Szentlélek nélkül nincs hit, remény és szeretet, nincs Egyház és nincs megistenítő kegyelem — a Szentlélek működése nem zárja ki, sőt ellenkezőleg megköveteli az ember szabad elhatározását és közreműködését. A Szentlélek legfontosabb művénél, vagyis az Atya és Krisztus élő viszonyában való részesítésünk kegyelménél ezt különösen hangsúlyoznunk kell. „A Lélek gyümölcse: szeretet és öröm, békesség, türelem, kedvesség, jóság, hűség, szelídség, önmegtartóztatás” (Gal 5,22). A Lélek gyümölcse az egység, az igazság, a hit, a remény, az ima. Ha valaki a gyűlölet, a mások iránti közömbösség, keserűség, viszálykodás, türelmetlenség, durvaság, gonoszság, hűtlenség, vadság, kicsapongás útját járja; ha öntelten és gögösen megrontja az egységet; ha nem érdekli, hogy mi az igaz, hanem hogy mi hasznos neki; ha nem akar vagy nem mer hinni és remélni; ha imádkozni az Istenhez szűgyell vagy nem kíván, akkor benne a Krisztus Lelke nem lakik. Hogy a szél behozhassa a friss levegőt a dohos szobába, nem szabad neki-támaszkodni az ajtnak, hanem engedni kell, hogy a szél nyomására kinyíljék, és bezúduljon a hideg lég. Hogy a folyó magával sodorhassa az úszót a tengerig, nem szabad a partmenti sásba kapaszkodni, hanem elengedni mindent, és mindenre elszánva belevetődni az árba. Hogy a tűz lággyá és ragyogóvá tegye a vasat, annak nem szabad ragaszkodnia keménységéhez és feketeségéhez, hanem engednie kell, hogy át- meg átjárja a tűz, úgyhogy már inkább tűz legyen, mintsem vas. Csak aki nem fél úgy odaadni az életét, ahogy Jézus tette, annak a lelke forog — mint Dante mondta az Isteni Színjáték zárósoraiban — azon a tengelyen, amely a napot és valamennyi csillagot mozgató Szeretet.

Az Atyaisten kiterjesztette az emberekre azt a szeretetet, amellyel egyszülött Fiát örökké szereti. Ez a szeretet a Szentlélek. Ezért minden ember szent: nem mintha lényénél fogva az volna, hanem mert a szent Isten a Szentlélekben szereti, és Jézus által ezt szánja neki. Aki a Szentlélektől megvilágosítva Jézusban hisz, és aki a Szentlélektől eltöltve úgy kezd szeretni, ahogy Jézus szeret, az már most az Isten örök életével él, és örökké élni fog: látni fogja a Fiúban az Atyát, szeretni fogja a Szentlélekben az Atyát, minden élet, boldogság és szeretet forrását, és így az Isten lesz minden mindenben (1Kor 15,28), a Szeretet lesz minden mindenben. Ez a keresztyén hit evangéliuma. Istennek legyen érte hála.

Nemesszeghy Ervin

VÁLTOZÓ ÉS MARADANDÓ ÉRTEK A KERESZTÉNYSÉGBEN *

„Úgy tetszett Istennek, hogy oktalannak látszó igehirdetéssel üdvözítse a hívőket” (1Kor 1,21). Szent Pál az idézet görög eredetijében a „kérügma”

* Az alábbi tanulmány egy előadás rövidített és átdolgozott változata. Az előadás 1972 húsvétján Stockholmban hangzott el.

szót használja az „igehirdetés” helyett. Ennek a szónak határozott jelentése volt: nem jelentett erkölcsi oktatást, hanem az apostoli prédikáció lényegét. Az apostoloknak a kérésgma meghirdetése volt az elsődleges feladatuk és nem a szentségek kiszolgáltatása. A szentségek kiszolgáltatása fontos volt, de még fontosabb volt a kérésgma hirdetése, mert úgy tetszett az Istennek, hogy a kérésgma elfogadása által üdvözítse a világot. A kérésgmát, az apostoli prédikáció lényegét így lehet röviden összefoglalni:

Tarts bűnbánatot, és higgy az evangélium jóhírének;

Elközelgett az Isten országa.

A jövendölések beteljesedtek;

A megváltás kora elérkezett Krisztus jövetelével;

Született Dávid sarjából,

Meghalt az írásk szerint, hogy kiragadjon minket a jelen romlott korból;
Eltemették;

Feltámadt a harmadik napon;

Isten felmagasztalta jobbára, élők és holtak Urává tette;

El fog jönni ismét, hogy megítélje az élőket és holtakat.

A kérésgma azt jelentette, hogy a nagy, elhatározó, isteni mű az emberi történelemben végső szakaszába érkezett. A prófétálások beteljesedtek. Az Úr megmutatta hatalmát. A Messiás eljött, és felmagasztaltott az Isten jobbára. Csak az marad hátra, hogy az Úr befejezze művét. A fiatal keresztény közösség hitte, amit az Úr Jézus mondott: „majd meglátjátok az Emberfiát, amint eljön az ég felhőiben” (vö. Lk 21,27). A nagy, isteni megváltás első része már beteljesedett, az első keresztények a hit szemével már szinte látták Urukát, amint megjelenik az ég felhőiben.

És az Úr nem jött el az ég felhőiben. Az első keresztény közösség, a hit minden buzgósága és várákozása ellenére, egy olyan világban találta magát, amely ment a maga útján a keresztény hit és életforma határain kívül. C. H. Dodd, a neves angol szentírástudós szerint ez volt az új keresztény közösség első krízise. (The Apostolic Preaching and its Developments. Hodder and Stoughton, London 1963.) E krízis azonban alkalmat adott az első keresztényeknek, hogy megváltoztassák kicsinyes, emberi elgondolásait Isten Országáról, és megtanuljanak reálisan, evilágban élni, tanúságot téve a kérésgmáról.

A keresztény közösség jelenlegi válsága

A 20. század kereszténységének élménye nem idegen az első keresztény közösségétől. A mai keresztény, majdnem 2000 évvel Krisztus eljövetele után, egy vallástalan és gyorsan változó világban találja magát, amely megy a maga útján a keresztény hit és életforma határain kívül. A középkorban az Egyház befolyása a nyugati civilizációra és kultúrára döntő volt. A közép- és felsőfokú oktatást kezében tartotta. A betegellátásról ő gondoskodott. Mint politikai és szellemi hatalom nagy tekintélynek örvendett. A művészeteket,

festészetet, szobrászatot, építészetet vallási témáival inspirálta; tanításával és a keresztény hitből fakadó értékszemléletével valamilyen módon összefogta, egyé kovácsolta a nyugati társadalmat. A mai korban azonban az Egyház befolyása a kultúrára és a civilizációra látszólag állandóan csökken. Az oktatás és betegellátás mindinkább kikerül az Egyház gyámkodása alól. Politikai befolyása minimális. A művészeteket és az egész civilizációt mintha sokkal kisebb mértékben inspirálná. Világnézetével nem képes egységbe fogni a különféle népeket. El kell ismernünk: ma egy pluralista és szekuláris korban élünk, amely megy a maga útján, mind gazdasági, mind politikai, mind erkölcsi téren az Egyház tanításának határain kívül.

De amikor egyesek a kereszténység jelenlegi krízisééről beszélnek, nem is annyira az Egyház befolyásának csökkenését értik, hanem a keresztény közösségen belüli forrongást. Úgy tűnik, mintha az Egyházon belül is megomlott volna az egység: a legkülönbélebb véleményeket lehet hallani püspököktől, papoktól, világi hívektől teológiai, erkölcsi és liturgikus kérdésekben. Egyes teológusok csalhatatlannak hitt hitgazságokat kérdőjeleznek és vitatnak meg, a vita hevében pedig elfelejtkeznek a keresztény magatartás legalapvetőbb szabályairól. Papok és szerzetesek nagy számban hagyják el hivatásukat, és szinte minden szerzetesrendnél és lelkipásztori intézménynél komoly problémává lett a hivatások utánpótlásának elégtelensége. Természetesen az aggasztó jelek mellett biztató jelek is mutatkoznak: liturgikus megújulás, szabadabb légkör az Egyházon belül, a különböző keresztények ökumenikus mozgalma stb. De sokan úgy érzik, mintha az aggasztó jelek túlsúlyban lennének.

A kérdés felvetése

Bizonyos kiábrándulás figyelhető meg azoknál is, akik az utolsó vatikáni zsinat határozataitól sokat vártak. Egyesek ugyanis azt hiszik, hogy a zsinati reformokat az Egyház vezetői csak kellenlően, kishitűen, félmegoldásokat alkalmazva próbálják a gyakorlatban megvalósítani. Vagyis úgy gondolják, hogy kevés és túl lassú a változás. Ugyanakkor mások számára az életbe léptetett reformok máris túlmennek a megengedhető határon. Szélsőséges csoportok alakulnak a hívők közösségén belül, és feladatukul tűzik ki a szervezett ellenállást minden változással szemben. De mellettük megtalálható egy nagyobb réteg, amely őszinte aggodalommal figyeli a változásokat, és azokban vallási életének bizonyos elszegényedését és kiüresedését éli át. A zavar egyik oka, hogy kevesen látnak világosan. Kevesen tudják megítélni a különbséget a kereszténységben található lényeges és nem lényeges elemek között. Eppen ezért tegyük fel most világosan a kérdést: Mik a változó és mik a maradandó értékek a kereszténységben? Azonnal meg kell jegyeznünk, hogy itt az „érték” szót egészen általános értelemben vesszük; nem szűkítjük le pl. az erkölcs vagy esztétika területére, nem állítjuk szöges ellentétbe a „tényekkel”, mint ahogy az értékítélet és tényítélet radikális különbségét

valló filozófiai irányzatok teszik. Hanem jelöljük vele mindazt, ami a kereszténység tanításában, szokásaiban és magatartásában az „igaz”, a „jó” és „helyes” fogalomkörébe tartozik. Természetesen a kérdés ilyen formájú feltevése már föltételezi, hogy vannak olyan értékek, amelyek időhöz kötöttek. Vagyis olyan tanítások, szokások, magatartások, amelyeket a történelem bizonyos szakaszában „igaz”, „jó”, „helyes” szavakkal jelölhetünk, de ugyanezeket a szokásokat, magatartásokat, tanításokat a történelem egy másik szakaszában nem jelölhetjük „igaz”-nak, „jó”-nak, „helyes”-nek. Ezeket nevezük változó vagy múló értékeknek. Azokat az értékeket pedig, amelyek nem kötöttek a történelem bizonyos szakaszához, maradandó, idő felett álló értékeknek hívjuk. Kérdésünket tehát így is felvethetnénk: Mik az időhöz kötött és mik az idő felett álló értékek a kereszténységben?

Kísérlet a kérdés megválaszolására

Amikor kérdésünkre választ keresünk, első lépésként próbálunk egy-egy nyilvánvaló példát felhozni a változó és a maradandó értékre. Az elsővel kapcsolatban a jeruzsálemi zsinat egyes határozatai jutnak eszünkbe. Az Apostolok Cselekedeteinek 15. fejezetéből tudjuk, hogy a zsinaton a fő vita arról szólt, meg kell-e tartani a pogányokból lett keresztényeknek a mózesi törvényeket, különösen pedig a Mózes által előírt körülmetélkedést. „Ha nem metéltedtek körül Mózes törvénye szerint, nem üdvözülhettek” (Csel 15,1) — tanították egyes Júdeából származó keresztények. Heves vita után az apostolok és presbiterek így határoztak: „A Szentlélek és mi magunk azt tartottuk helyesnek, hogy a következő szükséges dolgokon kívül semmi más terhet se rakjunk rátok. Tehát tartózkodjatok a bálványoknak áldozott dolgoktól, a vértől, a fojtott állattól és a törvénytelen házasságtól. Ha ezektől őrizkedtek, helyesen cselekedtek” (Csel 15,28-29). A törvénytelen házasságtól való tartózkodás követelményét kivéve e határozatok egyikének sincs már szerepe a mai keresztény közösség életében. Ugyanígy amikor Szent Pál arra oktat, hogy az asszonyok fedjék be a fejüket a gyülekezetben, egy nem lényeges, nem idő felett álló értékmagatartást jelöl.

Abból a tényből, hogy az első zsinat atyái kifejezetten a Szentlélekre hivatkozva hoztak időleges döntéseket, két következtetést vonhatunk le. Az egyik: A Szentlélek a változó értékek terén való állásfoglalásban és irányításban is támogatja az egyházi tanítóhivatalt, tehát ezeket a döntéseit is tiszteletben kell tartanunk. A másik: minthogy ezek az állásfoglalások időhöz kötöttek, nem meglepő, hanem nagyon is természetes, hogy idővel újból és újból változáson mennek át. (Felhozhatnánk itt példának mondjuk a böjti fegyelem alakulását.) Egyesek hajlamosak megbotránkozni ezen, holott éppen akkor nem járna el az Egyház a Lélek szerint, ha változott körülmények között mereven ragaszkodnék korábbi állásfoglalásához.

Egészen más a helyzet, amikor ugyancsak Szent Pál az első korintusi levélben ezeket mondja: „Elsősorban azt hagytam rátok, amit magam is kap-

tan: Krisztus meghalt bűneinkért, amint az Írás is mondja. Eltemették, és harmadnapon feltámadt" (1Kor 15,3). Itt Szent Pál egy alapvető hitigazságot fejez ki, amelyet az Egyház kezdettől fogva mindmáig változatlanul vallott, és amelynek feladása az egész keresztény hitet romba dönti. Maga Pál írja pár sorral később: „Ha pedig Krisztus nem támadt fel, semmit sem ér a hitetek, mert még mindig bűneitekben vagytok. Sőt azok is, akik elhunytak Krisztusban, elvesztek. Ha csak ebben az életben reménykedünk Krisztusban, szánalomra méltóbbak vagyunk minden embernél" (1Kor 15,17-19). És azonnal hozzáteszi: „Ám Krisztus föltámadt halottaiból, mint a holtak zsengéje" (20).

Figyelemre méltó, hogy az itt felhozott példánál a változó értékek szokásokra, bizonyos fegyelmi szabályokra vonatkoztak, a maradandó értékek pedig hitigazságokra. Nem szabad azonban azt gondolni, hogy a hitigazságokkal kapcsolatos tanítások mind változatlanok, és mind egyenlő fokon állnak. A Krisztus Urunk feltámadásáról szóló hitigazság például sokkal alapvetőbb, mint a tisztítóútról vagy az angyalokról szóló tanítás. A szisztematikus teológiának éppen az az egyik főfeladata, hogy a keresztény igazságokat összefüggő rendszerbe foglalja, a belőlük levont következtetések kapcsolatait megvizsgálja, teológiailag értékelje, és ezáltal bizonyos értéksorrendbe állítsa, megkülönböztetve az alapvető, lényeges, központi tanokat a nem alapvető, nem lényeges, periférikus állításoktól. Az alapvető tanítások között vannak a szigorú értelemben vett dogmák, amelyeknek magvát a H i s z e k e g y b e s ű r í t v e a s z e n t m í s é n é s a k e r e s z t e l é s e l ő t t k ö z ö s e n m e g v a l l j u k. A nem alapvető tanítások között viszont olyanokat is találunk, amelyek ugyan általánosan elfogadottak, de az ellenkező vélemény nincs kizárva, és olyanokat is, amelyek csak valószínűek. A teológia szisztematikus tanulmányozása tehát bizonyos fokig eligazítást nyújt, hogy megállapítsuk: melyek a változó és melyek a maradandó értékek a kereszténységben.

E kísérlet elégtelensége

De akármennyire szükséges is, hogy megkíséreljük az egyes keresztény tanok teológiai értékelését, végső soron nem remélhetjük, hogy minden esetben végleges megoldásokhoz jutunk, több okból:

a) A nem alapvető, időhöz kötött magatartások és értékek könnyen válnak örök, időfeletti értékek szimbólumává. Így megváltoztatásuk az örök, időfelett álló értékek „megingásának" veszélyével jár a keresztény közösség számára. Véleményünk szerint ez a helyzet a pápi cölibátus esetében a római egyházban. Majdnem mindenki tudja, hogy az első keresztény közösségben a pápi cölibátus nem volt gyakorlatban. Hosszú évszázadok során alakult csak ki, és a középkorban lett kötelezővé. De mivel az Istennek való teljes elkötelezettség szimbólumává vált, sokan úgy érzik, hogy megszüntetése az Istennek kijáró elkötelezettség örök értékét veszélyezteti.

b) Számolni kell azzal, hogy az ember nem pusztán értelmi lény. A lélektan törvényei szerint egyes élmények olyan nagy befolyást gyakorolhatnak életére, hogy bizonyos területeken szinte egész életére meghatározzák magatartását. Ilyenkor az ellenkezőjéről meggyőzni nagyon nehéz, esetleg teljesen lehetetlen. Például ha valakinek gyermekkorában mély vallási élményei fűződtek a latin miséhez, valószínű, hogy azt előnyben fogja részesíteni még akkor is, ha értelmi érvekkel belátja a nép nyelvén tartott mise szükségességét.

c) Még a legalapvetőbb hitigazságok megfogalmazása is magán hordja az emberi nyelv és kifejezés korlátait, az emberi megismerés részleges jellegét, függését a kor gondolatformáitól és értelmi kategóriáitól. A kinyilatkoztatás legmélyebb igazságait is csak a világról és önmagáról alkotott ismeretei valóságmezéjében képes az ember felfogni, és ez a összefüggés a történelmi korok szerint állandóan változik. Minden keresztény igazságnak megvan a történelmi dimenziója. [Vö. G. Vass, On the Historical Structure of Christian Truth I-II. Heythrop Journal, vol. IX. no. 3 & 2 [April & July 1968]] A keresztény igazságok történelmiségének tényét az sem változtatja meg, hogy mi katolikusok őszintén hiszünk egy csatlakozhatatlan Egyházi Hivatalban. Hiszen e hivatal funkciója az I. vatikáni zsinat meghatározása szerint szintén bizonyos történelmi feltételekhez van kötve.

A „változó” és „maradandó” értékek dialektikája

De ha minden igazság kifejezése magán viseli a történelmi korlátokat, lehet-e egyáltalán örök igazságokról, idő felett álló értékekről beszélni? Ha e kérdésre igennel válaszolunk, akkor úgy tűnik, hogy az emberi tudás részlegeségét, az igazság történelmiségét tagadjuk meg; ha viszont egyszerű nemmel, akkor a bölcséleti relativizmus tévedésébe esünk. Véleményünk szerint a dilemma megoldása az „örök” és a „történelmi”, az „idő felett álló” és az „időhöz kötött”, az „abszolút” és „relatív” bizonyos dialektikájában található meg. Mivel az ember időhöz kötött és időben fejlődő történelmi lény, Istentől kapott örök hivatással, **v e g s ő s o r o n** életében a változó és maradandó értékeket nem állíthatja szöges ellentétbe egymással: **a változó értékek még elmúlásukkal is a maradandó értékeket védik, és a maradandó értékek szólítják az embert állandó változásra.** Ezért a kereszténynek újból és újból át kell elmélkednie, újból és újból ki kell fejeznie, újból és újból értelmeznie kell hitének igazságait, csak úgy lesz maradandó érték számára. Állandó **r e f o r m**ra van szüksége, hogy ne **d e f o r m á l ó d j e k**. Ez így van mind a keresztény egyén, mind a keresztény közösség életében.

Egy gyermek a vallási igazságokat szükségszerűen gyermekvilágának képeivel, fogalmaival, gyermekvilágának viszonyain keresztül érti meg és magyarázza. Ez adja meg azok sajátos gyermeki jellegét és báját. De amint felnő, elhagyja hitének a gyermekvilágba tartozó kifejezésformáit, és az új, felnőtt ember világának gondolkodás- és ítéletformáival cseréli fel. A ke-

resztény egyén életében azonban a meglett emberré válás nem következik be testi fejlődésének befejeztével, mert számára a felnőtté érés mértéke Krisztus teljessége. Ebből pedig az következik, hogy állandó változásra, állandó növekedésre, állandó reformra van szüksége. Ne gondoljuk azonban, hogy ez pusztán az egyes ember életében van így. Így van a keresztény közösség, az Egyház életében is. A II. vatikáni zsinat az ökumenizmusról szóló határozatában megállapítja: „Krisztus vándorútját járó Egyházat állandó reformra szólítja, amelyre mint emberi szervezetnek mindig szüksége van. Ha tehát az események vagy az idők hatására hiányosságok mutatkoznak az Egyház szokásaiban, fegyelmeiben, sőt tanításának megszövegezésében (amit gondosan meg kell különböztetni a hitletéteménytől), mindezeket helyre kell igazítani a megfelelő időben” (6. cikkely).

Az idézett zsinati szöveg megállapítását kissé élesebben így is kifejezhetnénk: Az Egyház nem őrizheti meg hitének örökségét, ha nem hallja Krisztusnak állandó reformra szólító hangját, és nem hajlandó a szokásaiban, fegyelmeiben, sőt tanításának megszövegezésében, egyszóval egész szervezetében mutatkozó hiányosságokat helyreigazítani. A keresztény közösség egyik legnagyobb problémája mindig ez: hogyan változzék az új helyzetnek, az új időknek megfelelően, de úgy, hogy változásával mindegyben kifejezze hitének örökségét.

A Szentlélek munkája

Krisztus Urunk halála előtti búcsúbeszédében mondotta tanítványainak:

„Én pedig kérni fogom az Atyát, és más Vigasztalót ad nektek: az Igazság Lelkét, aki mindörökké veletek marad” (Jn 14,15-16).

„Mikor eljön a Vigasztaló, akit az Atyától küldök nektek, az Igazság Lelke, aki az Atyától származik, ő tanúságot tesz rólam” (15,26).

„Még sok mondanivalóm volna, nem vagytok azonban elég erősek hozzá. De amikor eljön ő, az igazság Lelke, elvezet titeket a teljes igazságra. Nem magától fog szólni, hanem azt mondja majd, amit hall, és a jövődőt fogja hirdetni nektek” (16,12-13).

Az Úr Jézus szavai nyilvánvalóan feltételezik, hogy az apostolok közössége az ő eltávozásakor nem birtokolta a teljes igazságot. Az erősítő és vigasztaló Szentlélek fogja őket elvezetni a teljes igazságra. A kereszténységet éppen ezért nem nevezhetjük szigorú értelemben ideológiának, nem hitigazságok, értékítéletek, erkölcsi és fegyelmi szabályok merev rendszere, hanem olyan történelmi valóság, amely a Szentlélek állandó tanító, erősítő és újjáteremtő munkája által a teljes igazság felé halad. Amikor tehát elmélkedve azt kutatjuk, hogy a keresztény közösségnek hogyan kell változnia ahhoz, hogy mindinkább kifejezze a teljes igazságot Krisztusról, elmélkedésünk szükségszerűen a Szentlélekhez vezet. Vajúdásunkban maga az igazság Lelke lesz a tanítónk. A Szentlélek mondja meg számunkra, hogyan változzunk.

Kétségtelen, hogy sokak számára ez a válasz nem lesz elegendő. És nem is alaptalanul. A mai ember a lélektan jelenlegi eredményei tudatában, a törvénelem és talán saját tapasztalatainak birtokában bizonyos kétkedéssel fogadja ezt a választ. Mert hogyan különböztessük meg saját kicsinyes elképzeléseinket és elfojtott vágyainkat a Lélek hangjától? Mi megfogható, szabályokba rögzített, biztos garanciát kívánunk arra vonatkozóan is, hogy mikor szól belőlünk a Lélek. A Lélek azonban, mint a szél, ott fúj, ahol akar (vö. Jn 3,8). Működését nem lehet szabályokba rögzíteni, munkáját nem lehet statisztikus felmérésekkel elemezni. Éppen ezért sokan kétkedésükben passzívan az egyházi vezetők rendelkezéseire hagyják a keresztény közösség reformjának kérdését. Pedig az újszövetségben a Lélek kiadásának éppen az a sajátos jellege, hogy nem szűkül le egyes kiválasztott egyénekre, prófétákra, papokra, a nép vezetőire. (Vö. Csel 2,16kk, ahol Péter apostol kifejezetten mondja: „Ez az, amiről Jól próféta szólt: Az utolsó napokban, úgymond az Úr, kiárasztom lelketem minden emberre.”) Ahogy az első pünkösdkor a Lélek leszállt a tanítványok kis közösségének minden tagjára, úgy a Lélek munkálkodik mindegyikünkben, ha készek vagyunk őt befogadni és irányítását követni. Mindannyiunknak ki kell vennünk részünket a keresztény közösség megújításának feladatából.

Ugyanakkor azonban a Lélek szuverén működése nem jelent anarchiát. „Isten ugyanis nem a zűzavarnak, hanem a békességnek az Istene” — mondja Szent Pál a Lélek adományainak felhasználásával kapcsolatban (1Kor 14,33), és arra int, hogy „minden illő módon és rendben menjen végbe” (14,40). Két fontos mozzanatot foglal ez magában: alkalmazkodást a közösségben és engedelmességet a tanítóhivatal iránt. Az elsőnek a lényegét ugyancsak Pál így foglalja össze: „Legyetek gyöngédek egymáshoz, a tiszteletadásban előztek meg egymást” (Róm 12,10). A másodikon nem betűragó kicsinyeséget kell érteni, hanem a szellem és a szándék megegyezését.

A Szentlélek megnyilvánulásának feltételei

A Szentlélek megnyilvánulásai bennünk Istennek s z a b a d ajándékai a szónak két különféle értelmében: nem érdemelhetjük ki őket, és nem részülhetünk bennük másképp, csak szabadon. Ez utóbbi azt jelenti, hogy ellenállhatunk a Lélek ösztönzéseinek. Bűneink, gyengeségeink, kishitűségünk, önző érdekeink mind akadályozzák a Szentlélek megnyilvánulását. Megkeményíthetjük szívünket, mint ahogy a zsidó nép vezetői Krisztussal szemben. „Ti keménynyakúak, ti körülméletlen szívűek és fülűek! Mindig ellenálltatok a Szentléleknek, ti is, akárcsak atyáitok!” (Csel 7,31) Ha meggondoljuk, hogy a zsidó nép vezetői vallási örökségük és hagyományaik megőrzése miatt vetették el Krisztust, megérthetjük, milyen tág tere van az emberi elme szűklátókörűségének és az emberi akarat eltévelyedésének. Mennyire másként viselkedett Péter a joppei látomás után, amikor a Lélek ösztönzésére (vö. Csel 10,19) valami olyat kellett tennie, ami vallási hagyományaival el-

lenkezett: „Tudjátok, mennyire tilos a zsidó embernek, hogy idegenhez csatlakozzék, vagy vele érintkezzék. Nekem azonban Isten tudomásomra hozta, hogy egy ember sem nevezhető közönségesnek vagy tisztátalannak. Ezért ellenkezés nélkül eleget tettem a meghívásnak” (Csel 10,28).

Manapság divatossá vált szembeállítani az Egyház szervezeti struktúráit a Szentlélek munkájával, mintha ezek a struktúrák a maguk régimódi intézményeivel, bürokratizmusával és ódivatú hagyományaikkal akadályoznák leginkább a Szentlélek munkáját. Az őszinte kritikának természetesen kezdettől fogva megvolt (vö. pl. Gal 2,11-21), és ma is megvan a helye az Egyházban, de önámítás azt gondolni, hogy külső, szervezeti szabályok megváltoztatásával el lehet érni a keresztény közösség benső megújulását. Ha nem ámítjuk önmagunkat, akkor magunkban fogjuk keresni elsősorban a keresztény közösség megújulásának akadályait. A Szentlélek megnyilvánulásának elengedhetetlen feltétele a tiszta és nyílt szív, amely az igazságot állandóan keresi és elfogadja, még akkor is, ha kellemetlen következményei vannak.

Szent Pál az első korintusi levélben kifejti, hogy a Lélek adományai különfélék bennünk (vö. 1Kor 12); ki-ki a maga módján, a maga adottságának, hivatásának megfelelően, a maga körülményeihez képest kapott ajándékokkal járul hozzá Krisztus testének felépítéséhez. A különféle adományok, a különféle ellenkező vélemények, a különféle kísérletek önmagukban még nem rombolják le azt a szükséges benső egységet, amelyet a Lélek biztosít. Reményünk, hogy a Szentlélek tevékenyen munkálkodik a mai forrongó keresztény közösségben, és gyorsan változó korunkban, minden bűnünk, gyengeségünk és kishitőségünk ellenére, egy Krisztusról hitelesebben tanúskodó kereszténységet hoz létre. Addig is próbáljuk megszívlelni Szent Pál szavait: „Viseljétek el egymást szeretettel. Törekedjétek arra, hogy a béke kötelékében fönntartsátok a lelki egységet. Egy a Test és egy a Lélek, mint ahogy hivatástok is egy reményre szól” (Ef 4,3-4).

J. D. Zizioulas

AZ EGYHÁZ PNEUMATOLÓGIKUS DIMENZIÓJA

A cikk címében jelzett tárgy sokkal tágabb körű, mint hogy itt részletesen tudnánk írni róla. A rendelkezésre álló kis helyen főleg a következő két általános kérdésről szándékozunk néhány megfontolást nyújtani: a) Mi a pneumatológia helye az egyházban? b) Hogyan mutatkozik az Egyház jelenlegi berendezésében és életében?

I. A pneumatológia helye az egyházban

1) Az Egyházat az Újszövetség úgy írja le, mint Krisztus Testét. A „szellemi test” kifejezést, amelyet Pál a feltámadással kapcsolatban használ